

VÁCLAV RYNEŠ

**KOSMOS, CIVILIZACE
A KŘEŠŤANSTVÍ**

KOSMICKÁ PERSPEKTIVA
A KŘEŠŤANSTVÍ

VÁCLAV RYNEŠ

KOSMOS, CIVILIZACE A KŘEŠŤANSTVÍ

KOSMICKÁ PERSPEKTIVA
A KŘEŠŤANSTVÍ

VÁCLAV RYNEŠ

KOSMOS, CIVILIZACE A KŘEŠŤANSTVÍ

KOSMICKÁ PERSPEKTIVA
A KŘEŠŤANSTVÍ

Copyright © Václav Ryneš, 2022
Cover © Žaneta Kortusová, 2022
Czech Edition © Nakladatelství Epoque, Praha 2022

ISBN 978-80-278-0069-8 (print)

ISBN 978-80-278-1162-5 (ePub)

ISBN 978-80-278-1163-2 (mobi)

ISBN 978-80-278-1164-9 (pdf)

Připsáno představitelům křesťanství a římské katolické církvi – všem lidem dobré vůle.

Autor dokončil publikaci v nemocnici v beznadějném stavu s diagnózou myasthenia gravis. Za dokončení publikace děkuje Jiřímu a Vendulce Mocovým. Za náročnou textovou úpravu Dr. Stanislavu Tumisovi a za grafickou úpravu paní Žanetě Kortusové.

OBSAH

I. ČÁST

CIVILIZACE NA PLANETĚ.....	15
Úvod	17
Kapitola první: Společnost a dějiny	18
Evoluce a život.....	27
Civilizační trendy.....	30
Stát a společnost.....	33
Kapitola druhá: Lidská civilizace v kosmu	38
Lidstvo na planetě	38
Společenský a organizační pohyb lidstva	39
Stručně o lidstvu.....	41
Civilizační listování.....	44
Civilizační proces.....	46
Duchovní a civilizační vývoj.....	50
Vstup judaismu a křesťanství.....	51
Vstup islámu do civilizačního procesu.....	52
Vývoj evropské civilizace.....	53
Evropa okolo roku 500.....	53
Evropa a svět od počátku druhého tisíciletí.....	55
Lidské války.....	60
Války a revoluce	63
Lidská evoluce, války a revoluce.....	64
Revoluční a společenské proměny.....	66
Hodnocení z dějinného pohledu	67
Revoluční občanská dění.....	68
Další významná revoluční hnutí.....	70
Válečná tažení a povstání.....	71
Náboženské a společenské vize	73
Kultura – umělecké projevy lidstva	74

Kapitola třetí: Vývoj lidského společenství	78
Povstání, puče, převraty	86
Společenské krize	86
Revoluce	90
Šíření lidské civilizace na planetě	93
Kapitola čtvrtá: Planetární hodnoty a tvůrčí činnost	99
Náboženství a společnost na planetě	99
Duchovní tvořivost na planetě	100
Stručný přehled z vývoje a dějin filozofie	105
Polity, politics a policy	106
Civilizace kosmického věku vpřed!	111
Osobnost a společnost – tvůrčí dějin	113
Nahlédnutí do lidských dějin, spojených s posvátnými texty a osobnostmi	113
Světcí, patroni a ochránci	115
Stručný vývoj civilizační státnosti	118
Mimořádné osobnosti	121
Civilizace a válka	127
Některé revoluce v 19. a 20. století	132
Reformátoři, revolucionáři a vizionáři	133
Revolucionáři, utopisté a teroristé	135
Utopisté v lidských dějinách	138
Permanentní revoluce diskursu	140
Terorismus	140
Od nerovnosti k rovnosti	142
Víra a věda v kosmu	144
Matematicky a fyzikálně o vesmíru	145
Závěr: Možný úhel pohledu na lidskou civilizaci	147
Dvě teorie možnosti pokračování lidské civilizace	153
Příloha první: Periodizace lidské civilizace	155
Příloha druhá: Tvůrčí osobnosti dějin	161
Příloha třetí: Lidské války a katastrofy	163
Příloha čtvrtá: Rozvoj lidské tvořivé činnosti	172

Náboženský význam vývoje v lidské civilizaci	173
Další rozvoj lidské tvůrčí činnosti	174
Poznámky k lidskému civilizačnímu procesu	175
Krizové okamžiky lidské civilizace	177
Existence života ve vesmíru	178
Některé významné civilizační trendy	178
Osobnosti a jejich spolupodíl v rámci civilizačního procesu	179
Vývojová dějinná civilizační období	179
Některá autorská pojmová vymezení	180
Literatura	182
II. ČÁST	
FENOMÉN KŘESŤANSTVÍ	185
Úvod	187
Kapitola první: Společenský fenomén křesťanství	191
Náboženství	192
Kapitola druhá: Lidské společenství a náboženská víra	199
Křesťanství v lidském civilizačním procesu	199
Vývoj křesťanství po pádu římské říše	202
Kapitola třetí: Život – fenomén ve vesmíru	211
Lidský život	211
Lidský úděl	212
Bůh a jeho existence	213
Vesmír, atom, geny, buňka, lidská virtualita	215
Kapitola čtvrtá: Filozofie náboženství	217
Nevěrectví – některé ateistické postoje	222
Dvojití pojetí Boha v křesťanství a v islámu	223
Hlodavé životní pochybnosti	223
O existenci	224
Nepoznatelnost v poznatelném	224
Prach jsi a v prach se obrátíš	225
O vývoji křesťanství v lidských dějinách	226

Křesťanství ve společenském dění	227
Kapitola pátá: Křesťanství a lidská civilizace	230
Kapitola šestá: Existence Boha a Boží zvěsti	242
Lidská existence v neznámé realitě	242
Existence Boha v lidských dějinách	243
Osobnost Ježíše Krista	244
Dějiny a Ježíš Kristus	245
Kapitola sedmá: Sociologický pohled na náboženství	246
Symbolika slunce v lidském společenství	246
Od mýtů k lidské sociologii	247
O první sociologické lidské jednotce	248
Metafyzika v poznatelné lidské sociologii	249
Sociologická výšeč z dějinných procesů	250
Od mýtů k náboženské víře	251
Mytologie o rajsém životě	252
Mytologie spasitelství a křesťanství	253
Od mytologie k lidské racionalitě	254
Mytické zlo	255
Dobro a zlo – osobní a společenské	255
Od lidské mytologie k lidské neurologii	257
Lidská bytost v jednadvacátém století	257
Kapitola osmá: Politologický pohled na společnost a náboženství.	259
Politika a náboženství	261
Politologie ve smyslu lidské sociální reality	261
Věda a náboženská víra na prahu 21. století	263
Racionální pochybnosti a náboženská víra	263
Kosmické zákonitosti z lidské přirozenosti nepoznatelné	265
Existenční podmínky a životní potřeby	265
Je život něčím nebo někým regulován?	266
Vývoj křesťanství v lidském společenství	266
Lidská civilizace v nouzovém stavu	268
Démoni a běsy v lidskosti	269

Kapitola devátá: Společnost a náboženství.	271
Lidské společenství v 21. století	271
Lidské reálné a nereálné poznání	272
Jak je to s lidskou svobodou?	273
Existence člověka – záblesk života ve vesmíru	274
Lidské vnímání času, prostoru a života	274
Lidské poznávací procesy	278
Lidské existenční parametry	278
Omezenost kosmického „moudrého člověka“	279
Vnitřní krize lidských morálních hodnot	279
Lidské bludiště	280
Lidská bytost a její konečnost	281
Možnosti lidské bytosti ve vesmíru	282
Hledání smyslu života	283
Nová forma homo sapiens – neskutečné virtuality člověka	283
Kam dospělo lidstvo?	284
Perspektiva křesťanství	285
Kapitola desátá: Občan a víra v sekularizované společnosti	287
Občan ve víře a v nevěrectví	287
Občanské vztahy ve veřejnosti	288
Sociální a občanské proměny	289
Medializace a civilizace	290
Morálně hodnotové systémy	291
Životní a sociální jistoty	292
Sociální inženýrství	293
Umělá inteligence	293
Nedemokratická demokracie v 21. století	294
Krise demokracie	295
Negativní a pozitivní jevy v občanské společnosti	296
Lidské jevy na pokraji křesťanských morálních zásad	297
Křesťan – občan a stát	299

Kapitola jedenáctá: Religionistika a religiozita	
ze společenského pohledu	301
Religionistika	301
Bible	302
Desatero Božích přikázání	303
Desatero stručně ve významovém znění	303
Modlitba	304
Lidská náboženská víra	305
Lidské vize	305
Bůh křesťanství	306
Bůh a absolutní Pravda	308
Rovnost před Bohem	308
Křesťanská víra, naděje a láska	309
Apokalypsa	310
Lidská sexualita	311
Křesťanská motivace – víra, naděje a láska	312
Vstup křesťanství do dějin	313
Jaké možnosti má lidstvo v 21. století?	314
Možná meditace člověka	315
Kapitola dvanáctá: Politologická úvaha	316
Civilizační přelom v 21. století	316
Křesťanství a globalizace	318
Možné vývojové trendy	318
Mediální lidské prostředí	319
Náboženství a ne-náboženství lidské současnosti	320
Křesťanské náboženské rozpornosti a jednotnosti	321
Zjevená Pravda v dějinných souvislostech	321
Cesta víry	324
Věřící a občanská veřejnost	325
Obnova a nutnost inovace občanské společnosti	326
Nastal čas změn	327
Lidské životní cesty	329
Je náboženství minulostí nebo přítomností a má perspektivu?	330

Závěr: Humanismus a solidarita, křesťanské morální hodnoty a sociální státnost	332
Příloha první: Poznámky k vývoji křesťanství	333
Jak lze chápat Boží prozřetelnost?	334
Vstup křesťanství do lidských životů	334
Moderní doba lidského pokroku	336
Jiný úhel pohledu na křesťanství	338
Příloha druhá: Orientační přehled křesťanských církevních organizací	340
Římská katolická církev	340
Pravoslavná (apoštolská) církev	341
Evangelické (protestantské) církve	341
Příloha třetí: Ekumenismus	343
Příklad rozvíjející se křesťanské spolupráce	344
Křesťanské ekumenické sněmy v dějinách křesťanství	345
Ekumenické koncily za širší křesťanské účasti	346
Příloha čtvrtá: Duchovní ekumenismus	347
Modlitba svatého Augustina	347
Modlitba Thomase Morea	347
Možné modlitby v sekularizované společnosti	348
Naděje lidstva	348
Někteří náboženští filozofové	350
Úvaha o smyslu náboženství ve 21. století	350
Literatura	353

I. ČÁST
CIVILIZACE NA PLANETĚ

ÚVOD

Knihu *Kosmos, civilizace a křesťanství* lze považovat za určitou syntézu lidského poznávacího procesu, intelektuální a tvůrčí činnosti v dějinných souvislostech. Jedná se o subjektivní zamyšlení z hlediska existence lidské bytosti a společnosti v časoprostorových jednotkách na planetě, a to v daných životních okamžicích v planetárním prostoru a čase.

K tématům publikace autor přistupuje pokud možno z dochované písemné dokumentace, kdy v řadě případů lze dataci považovat za přibližnou, nebo je sporná. Civilizace v jednotném a množném čísle jsou definovány jako střediska (ohniska) lidské tvořivé síly na planetě, které charakterizuje jejich vznik, struktura, rozvoj společností – za různých životních podmínek a časových období.

V obdobích existence *homo sapiens* a jeho tvůrčí činnosti v planetárním prostoru vytvářel a vytváří „člověk moudrý“ ve svém společenském a sociálním vývoji duchovní a hmotné hodnoty. Lze konstatovat, že poznávací proces ve své duchovní, smyslové, emocionální podobě různě chápe a posuzuje reality a realnost, kterou ztvárňuje v okamžiku současnosti, vždy z hlediska minulosti nebo budoucnosti.

Lidské poznání je realizováno za neustálého pochybování a zpřesňování duchovních a rozumových poznatků, z hlediska víry a emocí, a to různými generacemi v různých časoprostorových jednotkách. Předkládaná studie není vědecké a ani náboženské pojednání. Je to filozofická úvaha a výzva k zamyšlení o civilizaci a její perspektivě v kosmickém prostředí.

KAPITOLA PRVNÍ

Společnost a dějiny

Lidská civilizace je světelným bodem existence lidskosti, jen v částečně probádaném kosmickém prostoru. V miliardách světelných let a prostoru existuje záblesk tvůrčí činnosti ve smrtelné duchovní a hmotné podobě generací lidských bytostí. V miliardách časoprostorových jednotek se objevuje záblesk lidství.

Pod břemenem životního údělu a v různorodosti planetárního prostředí hledá lidská bytost vždy víru, naději a lásku jako zářící světlo na konci životního tunelu. Lidská existence se proměňuje v minulost, dnešek je vždy současnost a budoucnost je perspektiva.

V dějinách civilizace probíhá nepřetržitě vývoj a změny, a to vždy s rozšiřujícím se poznávacím procesem. „Planeta Země je placka, planeta je kulatá. Planeta je středem veškerého vesmíru. Slunce je středem vesmíru. Vesmír se skládá z miliard hvězd a existuje v miliardách časových jednotek.“

S civilizací je spojen nejen stálý poznávací proces, ale i dynamický pohyb ve vesmírném a lidském prostředí. V prostředí neustálých změn:

- V kosmu;
- V životním a neživotním prostředí;
- Života v rostlinné a živočišné říši;
- Života *homo sapiens* (člověka moudrého);
- Vývoje lidského společenství.

Dynamické a systémové pohyby se odehrávají v různých časoprostorových jednotkách. Pohyb je v lidském společenství poznatelný tvořivou lidskou

a duchovní činností. Poznatelný je v dynamickém rozvoji tvůrčí duchovní a hmotné činnosti v planetárním prostředí. Poznávací proces se dostal do stádia fyzikálních a chemických procesů, poznatelnosti složení a uspořádání anorganické a organické hmoty (atomu a různé energie) a u životních organismů poznání a uspořádání genů, buněk, molekul. U lidské bytosti dochází k poznání lidské duchovní a hmotné podstaty, která se projevuje tvůrčí činností za své existence.

Co spojuje existenci vesmíru, života a lidské bytosti? Je to existence stálého vývojového procesu, který je součástí kosmického prostředí a trvalé změny a nové perspektivy. Ve vesmíru zřejmě probíhá proces neustálého vztahu a interakce mezi hmotou, časem a prostorem, změny hmoty v energii a energie v hmotu, které jsou provázeny hmotným procesem nárůstu duchovní a životní energie lidských bytostí a společností.

Ve vesmírném hmotném prostředí dochází zřejmě stále k pohybu, rozpínání a smršťování a vytváření nové reality – nového vývojového pohybu; k pohybům vertikálním a horizontálním ve stále se vyvíjejícím čase a prostoru při narůstání vzniklého oživovacího procesu v hlubinách miliard let existence vesmíru.

V kosmu se zřejmě objevuje určité zakřivení vycházející z cyklické a vývojové formy času působícího na změny a proměny a vývoj životních a neživotních vesmírných existenčních forem. Vesmír ve svém neustálém pohybu, stále změně rozpínání a smršťování se asi více zakřivuje a navíjí se do sebe za stálého nárůstu duchovní energie. Podílí se na tom existence nějaké tvůrčí duchovní síly propojující čas, prostor a hmotu a vstupující do procesu vesmírného dění, kde za určitých mimořádných podmínek došlo k jedinečné syntéze duchovna s hmotou, ke vzniku života a lidské bytosti, „člověka moudrého“ – lidské tvůrčí bytosti s omezenou existencí, zakuklené v miliardových časoprostorových jednotkách kosmického prostoru.

Pro lidskou bytost a lidské společnosti tak vznikla věčná hádanka o vzniku vesmíru, života a příčinách a důvodech existence člověka a lidského společnosti – civilizace.

Dějiny civilizace lze chápat jako „paměť lidstva“, obsahující pravdu a nepravdu, realitu a nereality v subjektivním podání hodnotitelů nebo pamětníků. Úsvit dějin je možno charakterizovat jako období, z něhož nejsou zachovány

žádné písemné prameny. Dějiny mají svou mytologickou minulost, dochované archeologické a kosterní pozůstatky, přítomnost a budoucnost.

Na planetě Zemi existuje lidské společenství, které vytváří živý myslící obal obklopený životodárnou atmosférou, ale i nehmatatelnou lidskou energií. V nepřetržitém celoplanetárním vývojovém procesu se odehrávají dějiny lidské civilizace a civilizací vždy z minulosti do současnosti a k neznámé perspektivě. Od svého vzniku hledá společenství příčinu své existence, cíl, účel a smysl tvořivosti ve vesmírném prostoru.

Dějiny lidstva existují objektivně, ale i prostřednictvím subjektivního pohledu lidských bytostí. Lze je považovat za objektivní děje a události, které se v nějakých souvislostech odehrály a odehrávají v nedefinovatelných časoprostorových jednotkách v kosmickém prostředí. Jsou to dějiny člověka a lidstva, v nichž se prolínají vzájemné osudy lidí a lidského společenství.

Historická paměť obsahuje pravdu i nepravdu, realitu i mytologii, kde se ztrácí nebo zase vyčnívají lidské individuality z dějinného společenství nebo naopak společenství vytváří své tvůrce dějin. Zároveň se z minulosti vynořují zachovalé zbytky ze životů minulých generací, které doplňují písemné prameny a přenášena ústní podání z generace na generaci. Dějinný a civilizační vývoj je možno považovat za určitý zákonitý pohyb od toho, co bylo, k tomu, co je a teprve bude. S vývojem lidstva je spojený i pohyb od jednoduchého k složitějšímu, a to za stálého lidského a planetárního pohybu v dynamicky se rozvíjejícím kosmickém prostoru.

Moderní biologie, astronomie, paleontologie a fyzika rozšiřují za pokračujícího vývoje lidského poznávacího procesu neustálý tvořivý pohyb člověka a společenství v celém planetárním prostředí. Vše se vyvíjí a stále mění v čase a prostoru. Řetězec lidských a společenských skutečností, dějů, procesů a událostí nepřetržitě a přímo narůstá s plynutím času. Vzájemná souvislost člověka, společnosti a vesmíru tvoří nepřetržitý řetěz, který se spojuje a propojuje v lidském vědomí do jednoho celku.

Tvořivé duchovní a hmotné procesy probíhají na planetě, a to za neustálého nárůstu poznávací činnosti a v měnícím se planetárním a životním prostředí, ve kterém se mění generace a životní a hmotné prostředí.

Prostředí stále doznává změn za existence rozdílných časových jednotek člověka, společenství života a hmoty na planetě, jejíž existence je závislá

na jiných časoprostorových jednotkách. V časových jednotkách je vyjádřen pohyb vývoje hmoty a lidské tvořivosti na planetě od minulosti, současnosti k perspektivě. V nepřetržitěm proplétání, propojování a vzájemném působení je zachycen charakter vesmírného života a hmoty ve vesmíru a jejich dějinného procesu.

Dějinný společenský vývoj člověka a jeho společenství vykazuje směr vpřed a k nové perspektivě, který se nevyvíjí v křivce nebo v kruhu, ale představuje neustálý pohyb horizontální i vertikální – vertikální ve stálém cyklickém vývoji a vertikálním směrem k nové perspektivě; horizontální cyklický vývoj má stálou tendenci pohybovat se od méně složitějšího k složitějšímu. Vývoj každého společenského systému vykazuje prvky přechodu jednotlivého časového stavu do druhého, od staré kvality k nové vyšší kvalitě, a to za neustálé změny trendu vývoje.

Ve vývojovém poznávacím procesu dochází k neustálé změně a dějinnému přechodu do nového kvalitnějšího stavu a vyššího stupně lidského poznání. Lidské společenství na různém stupni dějinného vývoje vytváří různorodou společenskou organizovanost svých prvků a jejich vzájemné interakce za stálých strukturálních změn mezi člověkem a společností a vnějším životním prostředím. Společenství vytváří duchovní a hmotné hodnoty, které společně produkuje ve vývojovém procesu existence člověka a společenství (věda, umění, technika, technologie apod.).

Lidské společenství je jednotný sociální organismus, stále vytvářený generacemi, kdy s narůstajícím lidským vědomím dochází k stále intenzivnějšímu prožitku lidského života na stále vyšší úrovni a za neustálého nárůstu sjednocovacího a sdružovacího procesu a organizačních forem, které jsou spojeny s nárůstem životního abstraktního myšlení a i zkušeností a zvyšující se koncentrací lidského poznání, provázeného stálým pochybováním – pohnutkou k hledání nových perspektiv.

Planeta je poseta fyzicky žijícími lidskými bytostmi, které stále tvoří její živý a myslící obal, myslící sféru, kterou stále produkují lidské bytosti. Neustálá produkce lidského duchovna (myšlení) je stálou realitou, podmínkou existence člověka a lidstva. Vývojový a dějinný pohyb společenství zahrnuje a obsahuje i rozdílnost a protikladnost lidské přirozenosti a společenského vývoje, a to v různém časoprostorovém rozlišení a za neustálého společenského a globálního pohybu k novým realitám.

Člověk a lidské společenství se neustále ve svém vývojovém procesu snaží a pokouší o systémový výklad svých vlastních dějin a svou životní perspektivu. Lidský činitel v dějinném procesu již při vstupu do života vždy přichází do již existujícího společenství a do vnějšího životního prostředí, které se s jeho existencí neustále mění. Nutnost, nahodilost a danost jsou reality života člověka ve společenství jiných, které provázejí jeho existenční období na planetě.

Člověk je svobodný jen ve vymezeném časovém období pozemského života, který je omezen existencí smrti. Je více a méně omezen a vymezen časem a místem a společenským a životním prostředím, do něhož se narodil a prožívá v něm svůj životní úděl. V tomto prostředí existuje nutnost a náhodnost – společenská a hmotná realita.

Lidské společenství od svého vzniku a ve svém vývoji vytváří celek lidské myslící duchovní hmoty za neustálého nárůstu duchovního a společenského vědomí – existenci systémů určité uspořádanosti duchovního myšlení a hmotné činnosti na vnějším povrchu planety v časoprostorových jednotkách. Někjaký celek (systém) propojuje „člověka moudrého“ ve společenství s existencí ve vesmíru.

V lidsky poznatelné realitě existuje a může existovat řada reálných a nereálných systémů organického a neorganického původu v různém propojení v duchovní a hmotné sféře, systémů (celků), ve kterých dochází k změně a stálému vývoji, kde probíhají procesy vzniku, rozvoje, stagnace a zániku, a k novému opakování na vyšší kvalitativní úrovni v jiném čase a za měnícího se životního a hmotného prostředí. Společenské systémy lze charakterizovat jako statické a dynamické, se snahou k dalším změnám a dalšímu vývoji. Také je lze definovat jako soubor prvků, jakož i množinu vazeb, vztahů a interakcí navzájem na sebe navazujících a působících.

Vývoj společenství je spjatý s různou formou lidského sdružování, v různém časovém období a prostorách planety, na které dochází k stále se opakujícím vývojovým cyklům a posunům do nových realit. V lidském společenství se stále mění:

- Lidské bytosti – generační výměna;
- Společenská struktura a organizovanost;
- Duchovní sféra a lidské společenské hodnoty;
- Mezilidské společenské, mocenské, sociální a jiné vztahy;
- Vědecké, technologické a technické poznatky.

Lidské společenství je v neustálém chvění a pohybu a s generační výměnou se mění životní podmínky za stálého hledání nových, sociálních a existenčních jistot.

Z dějin civilizačních procesů je patrné, že dějiny vytvářejí anonymní lidé a ti, kteří se více nebo méně aktivně účastní jejich tvorby a vytvářejí tak souhrny jiných dějů a jejich propojenosti v dějinném vývoji. „Člověk moudrý“ vytváří dějiny a vstupuje do nich aktivně nebo pasivně, a to v nějaké současnosti, kdy se stává aktivním činitelem a jeho význam přesahuje i do dalšího období.

Dějiny jsou plné událostí, dějů, vztahů a souvislostí, které je posouvají z přítomnosti vždy do nové perspektivy, jež se odehrává v stále nových životních podmínkách a za neustálých změn hmotného prostředí. Lidská bytost, „člověk moudrý“, který se narodil a zemřel před tisíci léty před naším letopočtem, nemohl znát letadlo, ponorku nebo rakety v období existence kamenných hrotů, luků a šípů. Nemohl vědět, že jednou zemský povrch budou lemovat silnice, letiště a člověk se vydá a vstoupí do kosmického prostoru. V každém období lidského vývoje existovaly a existují jiné společenské a životní podmínky, v nichž se odehrávají životní osudy na jiném stupni a v jiné kvalitě lidských prožitků. Člověk se za trvání svého života začleňuje do duchovního, sociálního a společenského prostředí v dějinné anonymitě nebo v úloze viditelného činitele dějinných procesů.

Dějiny jsou od svého počátku spojené s existencí člověka a společenství a s lidskou duchovní a hmotnou tvořivostí, která dozrává v časoprostorových jednotkách stálou vývojovou změnu směrem k neznámé budoucnosti. Dějiny, existence člověka a lidského společenství jsou součástí zákonitostí života umožňujících existenci života na planetě. Lidský činitel je sice součástí neznámé zákonitosti, ale ve své tvůrčí duchovní a hmotné schopnosti spolu vytváří společenské zákonitosti, které se stávají součástí dějin planety. Lidská duchovní a hmotná tvořivost však má svoji omezenost, kdy se bariérou vývoje stává omezenost krátkého trvání lidského údělu v miliardách časoprostorových jednotek vesmíru.

Touha a snaha „člověka moudrého“ po lepším prožitku lidského života je hnací energií po stále mezilidské rovnosti a změnách společenského řádu a sociálního postavení ve společenství. Nutná vzájemná ochrana v neznámém prostředí a neustálé nebezpečí ohrožující lidskou existenci, strach a bázeň

asi stály u vzniku a vývoje lidské civilizace a různých civilizačních středisek (ohnisek) lidského společenství.

Společenství je možno přirovnat k stálému bublání v hrnci se ohřívající vody, která neustále vře, její bublání se proměňuje ve vroucí páru unikající do vnějšího prostoru. Tak nějak lze chápat neustálý proces vývoje lidských bytostí v minulosti, současnosti a budoucnosti a stálou proměnu duchovní energie do okolního kosmického prostoru. Lidská schopnost duchovní a hmotné tvořivosti je v trvalé změně stavu a ve vyšší koncentraci a stále přeměně a úniku duchovní energie do vnějšího kosmického prostoru. Existují jen dva způsoby možného procesu vedoucího k zániku, když zanikne lidská duchovní a hmotná energie, nebo když se lidská energie přehřeje natolik, že zničí uzavřené planetární prostředí svého vzniku.

Ve vývojovém a dějinném procesu člověka a společenství se projevuje neustálá cyklická proměna existence generací ve směru bytí, vývoje a neustálé proměny a narůstání tvůrčí duchovní a hmotné činnosti. Vznik lidského života někde na planetě je však shoda náhodnosti, danosti a lidskosti v nějaké časoprostorové jednotce, kde je prožitek lidského života vymezen daným životním a hmotným prostředím a limitací sociální a společenské vyspělosti.

Společenství a jeho dějiny od svého počátku nepřetržitě existují v rámci zákonitostí vývoje kosmu, ve kterém se odehrává vývoj planety a životních forem. Lidský činitel je však schopný hodnotících úsudků jen v časovém odstupu na základě možností lidské danosti a existenčního bytí.

Dějiny se odehrávají na základě existence života a procesu polidštění povrchu planety, kdy lidské bytosti vytvořily lidské společenství, a tak i vznikly dějiny „člověka moudrého“ na planetě Zemi a v kosmickém prostoru.

Smysl a cíl dějin je dán asi mírou možností „člověka moudrého“ v časoprostorových jednotkách ve vývoji kosmu, planety a míry svobodného rozhodování člověka existujícího v lidském společenství. Je lidský životní úděl předurčen? Jsou dějiny shodou již předem určených realit? To jsou otázky, na které „člověk moudrý“ a společenství ve svém vývojovém procesu neustále hledalo a hledá odpovědi a nalézá jen různorodost domněnek a teorií. Odpovědi se opírají o racionální myšlení nebo o víru v lidskou přirozenost a duchovní nadpřirozenost.

Je však realitou, že „člověk moudrý“ není schopný vstřebat a vyhodnocovat a podchycovat veškeré dění, důvody, příčiny, důsledky, vztahy a souvislosti lidské minulosti a současnosti. Jeho rozumový a emociální rozhodovací proces je vždy kapacitně omezen a je většinou nepředvídaný. Jeho rozhodnutí jsou závislá na rozumových i emociálních podnětech, které jsou vždy ovlivněny existencí současných a neúplných znalostí a společenských souvislostí.

Dějiny a civilizační procesy „člověka moudrého“ se jeví jako neustálý vývojový proces duchovní a hmotné tvořivosti, který vychází z existence daného životního a hmotného prostředí. Tento proces probíhá za neustálé výměny a proměny biologických, chemických, fyzikálních změn a narůstání lidského vědomí. Dějiny lidského vývojového procesu se zřejmě uskutečňují na základě cyklických a opakujících se procesů vždy za nových životních podmínek a v měnícím se hmotném prostředí.

Dějiny se jeví jako směsice různých nesourodých faktorů, které stále vytvářejí skladbu životních, duchovních, hmotných, lidských a společenských podnětů, dění a událostí, z nichž krystalizují nové vývojové směry. Tento vývoj vždy překonává současné dějiny a současnou civilizaci k nově se rodící perspektivě. V tomto procesu plného anonymity, pasivních a aktivních lidských prožitků, vznikají i osobnosti, které svou energií vytvářejí a zrychlují procesy změn.

Člověk a společenství si ve svém vývojovém procesu postupně vytvářejí názor a vize na svou existenci. Každá generace cítí potřebu nového subjektivního pohledu na svou minulost, své dějiny. Dějinné poznání není již minulá realita, ale souhrn soudů a úsudků vzniklých vždy v nějaké přítomnosti. Je tedy vždy relativní a lidská pravda má subjektivní charakter. Podstatou lidské pravdy je vědomé uspořádání a poskládání informací o realitě, která se odehrála v minulosti, dějinný pohled ze současnosti vždy na určitou minulost.

Lidské pohledy na minulost se stále mění, a proto je lidský faktor předkládá v různých verzích a výkladech. „První kategorií lidského vědomí není vzpomínka, ale předtucha, očekávání a příslib...“ (Fridrich Hegel /1770–1831/)

S dějinným vývojem je spojena i řada společenských jevů, vznikajících s existencí lidských životů v různém životním a hmotném prostředí, jako je prvotní strach z neznáma, pocit bázně, ochrany, násilí a nenásilí a různého druhu emocí. S tím je spjata i hmotná lidská tvořivost, schopnost vyrobit si

v dané dějinné době své existence ochranné prostředky, použít oheň na svou ochranu a úpravu potravin. V jiné době a v jiné civilizační etapě vytváří automobily, letadla, zbraně hromadného ničení. S civilizačním vývojem je spojena pracovní a výrobní činnost a stálý posun různých civilizačních a sdružujících forem společenství.

Se stálou změnou a proměnou lidské duchovní a hmotné činnosti se vždy mění i morálního a společenského charakteru. „Člověk moudrý“ ve svém vývojovém procesu dospěl z období kanibalství, existence otroctví, nevolnictví, až do období respektování lidských a občanských práv a mezilidské solidarity.

V životním planetárním prostředí se „člověk moudrý“ liší od jiných životních forem tvůrčí duchovní a hmotnou činností, pohřbíváním svých pozůstalých, cílevědomou prací, vyráběním nástrojů a abstraktním myšlením.

Co odděluje „člověka moudrého“ od jiných životních forem? Je to duchovní a hmotná tvořivost, stálý rozvoj lidského poznání a abstraktního myšlení. Je to zvláště práce, výrobní činnost a technické a technologické myšlení a jeho přenos do lidské reality. Je nutno ale dodat, že „člověk moudrý“ ve své genetické výbavě postrádá určité smyslové orgány a fyzickou vybavenost, která je spjata s živočišnou a rostlinou říší a jejich vývojem.

Z hlediska poznání lze existenci člověka považovat a srovnat s existencí mravence ztraceného a pohybujiícího se v miliardách časoprostorových jednotek. Lidstvo na planetě v kosmickém prostoru představuje nepatrný záblesk života, a to díky mimořádným podmínkám na jedné planetě a ve vesmíru, kde ještě nebyly nalezeny jiné stopy civilizovaného života.

Je existence „člověka moudrého“ ve vesmíru jediné životní duchovní a hmotné centrum? Proč, a jak existuje vesmír, duchovno, hmota, časoprostorové jednotky, lidská bytost a lidské společenství? Jaký je cíl, účel a poslání života ve vesmíru? Jaký smysl mají lidské dějiny, pokud nejsou dějinami vykoupení z lidské hmotnosti k duchovní existenci, kterou náboženská víra oslovuje jako Boha?

Evoluce a život

O vzniku života existuje řada teorií a domněnek, které se stále mění, tak jak se mění a vyvíjí lidský poznávací proces. Teorie samoplození – abiogeneze,

předpokládá vznik duchovna a živých organismů ve smyslu vyšší formy hmoty. Kreativní teorie předpokládají, že život na planetě vznikl zásahem nějaké nadpřirozené síly. Teorie inteligentního designu pracuje s myšlenkou, že život by nevznikl a nevyvinul se do složitých forem bez zásahu boží inteligence. Personalistické teorie předpokládají, že život je rozšířený po celém vesmíru.

Jedno je všem teoriím, idejím a vizím společné. Je to narůstání v časoprostorových jednotkách duchovní a hmotné tvůrčí síly za stálého procesu výměn lidských generací v kosmickém prostoru. Nelze vyvracet, že hominoidní a různý druh antropologických nálezu lze považovat za předchůdce *homo sapiens*, „člověka moudrého“, do dějin planety a vesmíru. Vývojové souvislosti na planetě jsou spojeny s oživenou organickou hmotou a vznikem lidskosti. Nelze ani potvrdit ani vyvrátit, že do vývojové životní řady vstupuje v určité časoprostorové jednotce sféra lidské tvořivosti – duchovní a hmotná jednota, soustředěná v „člověku moudrém“. Evoluční proces na planetě Zemi, který se odehrává v neznámých časoprostorových jednotkách vesmíru, byl několikrát narušen a přerušen náhodnými a nechťnými katastrofickými událostmi ve vnitřním a vnějším planetárním prostoru. Z určitých důvodů, příčin a záměrů asi vznikl atmosférický životní obal, životní podmínky pro vznik rostlinné a živočišné říše a pro vstup a vývoj „člověka moudrého“ a jeho civilizačního procesu do dějin planety a vesmíru.

Evoluce je výraz pro vývojový proces životních forem, které vznikají a vyvíjejí se v nějakých časoprostorových jednotkách. Ve vývoji lidské bytosti a společenství se jedná o proces stálého vývoje a přeměny v životních procesech od méně složitějšího k složitějšímu a za neustálého rozvoje tvůrčích duchovních a hmotných schopností „člověka moudrého“. Vývoj planety se asi neodehrával v nějaké přímce, ale ve vývojových zlomech, kdy v jednom vznikla planeta, v dalším život na planetě v různých existenčních formách, do kterých vstupuje *homo sapiens* (člověk moudrý). Na planetce se objevila duchovní a tvořivá síla, která postupně oživila planetární prostor svou duchovní a hmotnou kreativitou, tvůrčími schopnostmi.

Planeta země byla svědkem vývoje od lidské mytologie k reálným lidským prožitkům, které jsou spojené s emocionálními prožitky různého charakteru, jako je bolest, nenávisť, láska, naděje a víra, dotvářejících existenci lidských

smyslů, pudů a citu. S nimi je spojena i touha vzdálit se z lidského života a smrti do neznáma, nesmrtelnosti. Lidské bytosti se ve svém vývojovém procesu dostaly do reality, kdy si i uměle vytvářejí ve svém duchovním světě nereálné reality – obrazy zkreslenosti skutečných životních prožitků, a to v rámci skutečné hmotné reality, kdy lidská bytost vznikla a žije život lidí z masa a kostí v daném životním okamžiku a v daném hmotném prostředí planety.

Život lidské bytosti je zasazen do neustálého evolučního procesu, generační výměny a pohybu společenství, planety, vesmíru k neznámým realitám. Duchovní poznatky mají přesah na další generace, kdy hmotné památky upomínají na lidskou minulost. V dějinách jsou lidské bytosti neustálou hybnou silou proměn a změn k nějakým perspektivám, které mají svůj základ a podnět ve stálém násilném a nenásilném vývoji společenství, v různé náhodné nebo nenáhodné duchovní a hmotné činnosti v průběhu životního toku. Do životního toku vstupují i emocionální a násilné projevy lidskosti, které svou revolučností zrychlují průběh dějinných událostí a posunují dějiny k rychlým (revolučním) změnám do nových perspektiv.

Společenské revoluční a zrychlující prvky mají svá východiska v projevech emocionálního a hmotného charakteru „člověka moudrého“ a vzorců jeho chování ve společnosti jiných jedinců, u nichž vzniká pocit nadřazenosti a mocenské ambice vůči lidským bytostem v kolektivním životním společenství za stále se odehrávajících životních cyklů „člověka moudrého“, civilizačních procesů a stále vznikajících lidských dějin. To vše se odehrává za stále probíhajících procesů biologického, fyzického a chemického charakteru v hmotném i nehmotném prostředí v neznámých časoprostorových jednotkách.

Lze asi poukázat na to, že genové kódy všech žijících organismů mají znaky nejen dědičnosti, ale i možnosti změn a vývoje jako různé viry a lidským okem neviditelné organismy, do kterých je možno uměle zasáhnout, ale nelze odhadnout účelnost a dopad do existence životních forem a na „člověka moudrého“. K možným vstupům lidského faktoru do přirozených životních forem patří:

- postupné dílčí změny v evolučních liniích, klonování;
- vstupy do procesů makroevoluce a mikroevoluce;
- snažit se vstoupit do vývoje a výběrů pohlaví, rodičovství, reprodukce narušit tak přirozený a sociální výběr v lidském společenství;

- provádět genové mutace a různé zásahy do přirozeného vývoje.

Lidský vstup do přirozené evoluce životních forem lze pokládat za stejné nebezpečí, jako je existence zbraní hromadného ničení. Je na lidském činiteli, zda a jak rychle se chce přiblížit ke svému konečnu, kdy lidská konečnost může mít další perspektivu v přirozených evolučních procesech v miliardových jednotkách kosmického prostoru.

Snaha a touha poznat vznik své existence a života na planetě vznikla asi již v období mýtů a je stále živá a provází jednu generaci za druhou. Evoluční teorie jsou spojeny hlavně s vývojem přírodních věd v 19. století, kdy byly nalezeny ostatky různých hominidů, které jsou považovány za předchůdce *homo sapiens* – „člověka moudrého“. Kosterní pozůstatky byly nalezeny na různých místech planety a rovněž tak byly nalezeny různé druhy výsledků lidské tvořivé a hmotné činnosti.

Lidský poznávací proces se dostal do stádia, kdy chce svým abstraktním myšlením a hmotnou tvořivostí (pomocí raket, nástrojů s umělou inteligencí) objasnit vývoj vesmíru, lidské bytosti v časoprostorovém vývoji. V miliardových časoprostorových jednotkách existence planety Země začal hledat a odhadovat geologická období vývoje planety, rostlinstva a živočichů, lidské bytosti a společenství.

Jedná se o možné vydedukované vývojové trendy, předcházející vzniku života před zásadní změnou podmínek pro rozvoj životní atmosféry, rostlinstva a živočichů na planetě. Přelom nastává se změnou a vznikem životních podmínek, kdy do vývojového procesu vstupuje duchovní a tvůrčí prvek – lidská bytost. „Moudrý člověk“ má schopnost myslet, má dar řešení a písemného projevu, sebechápání a společenského a sociálního žití, práce a umělecké tvorby. Paleontologické a archeologické poznatky ukazují a prokazují, že druh *homo sapiens* se vyskytuje v posledním milionu let od vzniku planety. Se vstupem „člověka moudrého“ se vytvářejí dějiny a nastává ontogeneze, hominizace a civilizační proces – osídlení planety.

Evoluce lidského faktoru na planetě je provázena společenským vznikem násilného i nenásilného lidského soužití, ale i společenských jevů, jako je morálka, různé hodnoty v průběhu lidských životů. Do těchto kategorií náleží i lidské dobro a zlo, vzájemné války a mírová soužití, láska a nenávisť, náboženská víra a nevíra. Je zde i smyslovost, emocionální a pudové projevy,

pocity chladu a horka, cítění a necítění, ale i vnímání různých přírodních vlivů. Jedná se o jevy, které jsou spojeny s existencí lidského života v hmotné lidské podobě a zanikají v okamžiku lidské neexistence. S neexistencí lidského faktoru končí i společenské a sociální angažování a sociální začleněnost. Války, revoluce, genocidy, drogy a alkohol jsou jen spojené s trváním lidské existence na povrchu planety.

Konec vesmíru a života je blízká i vzdálená realita. Za miliardu let planeta Země ve vesmíru vychladne a zanikne. Lidstvo by teoreticky dále mohlo přežívat, pokud nenastane jeho konec.

Civilizační trendy

Vývoj lidského společenství se vytváří v singuláru jako komplexní a v plurálu jako jednotlivá civilizační střediska (ohniska) vzniklá na planetě, ve kterých se objevovaly různé společenské formy, jazyková příbuznost, náboženství a hodnotové společenské systémy, různé zvyky a tradice. Z místních civilizačních středisek se postupně formovala lokální na jednotlivých kontinentech, která začala přesahovat na jiné kontinenty, vzájemně se ovlivňovat a propojovat. Za stálého vzniku, zániku a opětovného vzniku nových forem se nejdříve ze středomořských antických civilizací zrodil evropský civilizační trend, který zahájil kolonizační expanzi na jiné kontinenty. Z evropského civilizačního centra byla postupně přenesena evropská civilizace na americký kontinent, kde od 17. století vzniká nové civilizační středisko, které se propojilo s evropským, a vznikla tak euroamerická civilizace, která postupně začala ovlivňovat civilizace na všech kontinentech. Za existence euroamerické civilizace se objevil fenomén globální a multikulturní civilizace, ve které již vznikají zárodky pro další civilizační vývoj k další perspektivě.

Civilizační proces sdružování a sjednocování lidského společenství neustále provází násilné jevy jako války a konfliktní mocenské situace a různý druh sociálních a hospodářských jevů. Tyto procesy mají dopad i na změnu morálních hodnotových systémů, rozdílnost vývoje státních a společenských a organizačních forem uspořádání lidského společenství na planetě Zemi. Faktory, které ovlivňují a prostupují lidské společenství, jsou hlad, nedostatek potravin a vody, různý druh nemocí, revolt, povstání a neustálá snaha o lepší

životní podmínky, jež v dějinách provázejí násilné revoluční proměny a touha po dosažení lidské spravedlnosti.

Za neustálého vývojového procesu se v různých časoprostorových jednotkách mění životní a hmotné podmínky, způsob života, rozvíjí se lidské duchovní a tvůrčí schopnosti. Za stálé generační výměny se mění sociální složení obyvatelstva, pracovní a výrobní podmínky. Změny provázejí stále více se rozvíjející tvořivá činnost „člověka moudrého“, organizovanější životní správní a samosprávné formy, stále dokonalejší technické a technologické procesy. V lidské civilizaci se též promítají prvky osobní individuality a kolektivity.

Civilizace má trend stále se rozvíjet za procesu průběžné výměny a změn od vzniku k okamžiku rozkvětu a k vrcholu stabilizace, stagnačnímu sestupu a rozkladnému procesu, ve kterém vzniká nová civilizační realita. Na civilizační vývoj lze pohlížet z hlediska nějakých dějinných umělých etap: jako na vývoj lidského společenství, před naším letopočtem (před Kristem) a našeho letopočtu (po Kristu). Lidskou civilizaci lze například rozdělovat i na dějinné etapy: mytologie, starověk, středověk, novověk, období lidské globalizace.

Jiný pohled můžeme zaujmout z úhlu celospolečenských a správních struktur: na prvobytně pospolnou společnost, rodová a kmenová společenství, starověké říše, království a císařství; anebo z hlediska společenských sfér na období otrokářské, feudální, kapitalistické, socialistické a komunistické či na období přímé a nepřímé demokracie a vzniku občanské společnosti.

Z hlediska společenského a kulturního pohledu lze považovat evropské, americké a australské prostředí za kulturní sféru křesťanství, asijské prostředí za sféru různorodých kultur indických, čínských a japonských, africké prostředí za smíšeninu původních kultur s kulturou křesťanskou a islámskou. V současnosti se již zrodila multikulturnost a v globalizačním lidském prostředí se střetává náboženský způsob života s lidským materialistickým pojetím životních prožitků. Dvě kultury a náboženství prostupují všechny kontinenty – křesťanství a islám. V multikultuře vznikají i odlišné morální hodnotové systémy na základě náboženské víry a materialistického pojetí života bez náboženské víry.

Euroamerická civilizace vyprodukovala ve 20. století řadu různých ideologií jako například anarchismus, liberalismus, kapitalismus, socialismus, fašismus,

nacismus, komunismus a i křesťanský demokratismus. Do popředí se dostala i významná náboženská hnutí mající sociální zaměření. V euroamerické civilizaci se postupně začalo náboženství oddělovat od státu, křesťansky orientované státnosti. Naopak v islámské státnosti a jiných státnostech setrvává propojenost státu a náboženství; jsou ale i státnosti úplně omezující náboženství na svém území.

Pojem univerzální civilizace vznikl ve 20. století, jako i vznikl pojem univerzální náboženství. Oba pojmy obsahují vizi vývoje společenství a další civilizace. Ve společenství lze sledovat stálý proces společenského vývoje a trend k novým sjednocujícím a sdružujícím formám za stále ideové a ideologické plurality a rozdílnosti v oblasti morálních a životních hodnot.

Při vzniku globální civilizace vystupuje do popředí osobní a společenská nerovnost, zvláště v oblasti sociální a ekonomické. Dochází k značné rozpornosti v oblasti osobních a rodinných práv, práv menšin a práv ohrožujících většinu ve většinové společnosti. Významné role v euroamerické civilizaci se dostává právu na potrat, rovnoprávnosti muže a ženy a právu na rozdílnou sexuální orientaci. Organizační formy společenství se neustále mění a to se dostalo do stádia existence demokratické, autoritativní a totalitní státnosti a trvalého ohrožení existencí potenciálu zbraní hromadného ničení.

Na jedné straně jsme svědky stále intenzivnějšího procesu lidského sdružování a na druhé stejně intenzivního procesu rozdílnosti v pojetí prožití lidských životů, kdy ideálem se stává bezbřehá lidská svoboda a nutná regulace svobod z důvodu a příčin zachování života a lidstva na planetě Zemi. Termín univerzální civilizace lze považovat za optimální, ale vzdálenou možnost a perspektivu.

Stát a společnost

Civilizační proces dospěl do období globalizace a multikultury a nových forem socialistické státnosti. Stát není možné považovat vedle rodiny za základní lidskou organizační a reprodukční jednotku. Stát je též univerzální forma lidského společenství, kterou charakterizuje určité území, suverenita, zákonodárná, vládní a soudní moc, samospráva a státní správa a určité morální a jiné hodnoty. Státnost je možno rozlišovat z hlediska organizační struktury:

na kmenová společenství, říše, království, impéria, císařství, konstituční monarchie, republiky, koalice, konfederace a federace. Jiné je dělení státnosti na demokratickou, autoritativní a totalitní. Dále lze rozlišovat státy náboženské, sekularizované a občanskou státnost, kde je náboženství považováno za součást demokratické kulturnosti. Ve vývoji státnosti lze hledat i státnost národní a různá sociální, ideová a ideologická zaměření, podle počtu obyvatelstva, státního zřízení, ekonomické a sociální struktury, podle symbolik, ale i řady jiných ukazatelů rozčlenění obyvatelstva.

Civilizační proces dospěl v jednadvacátém století do období globalizace a multikultury a sjednocování státnosti na celé planetě. V současnosti existuje Organizace spojených národů a řada mezinárodních organizací a kontinentálních a mezikontinentálních organizačních struktur.

Společenské jevy jako evoluce, revoluce, konflikty, krize, jsou doprovodným jevem dějinných a civilizačních procesů stálé generační obnovy lidského činitele na procesu a jeho tvořivé činnosti. Evoluce je proces, který má svou vývojovou řadu, jež může být přerušena a znovu obnovena v rámci nějakých časoprostorových zlomů planetárního nebo kosmického významu. Do evolučního vývoje může zasáhnout náhodnost, mimořádné okolnosti ve společenském a životním prostředí planety. Dějiny mají a znají různé mocenské, společenské konflikty a různý druh přírodních a lidských selhání, které ovlivnily společenství na planetě.

Ve vývoji společenství jsou časová období, kdy je evoluce ovlivněna nečekanými zvraty, které nakrátko nebo trvale ovlivňují vývoj civilizačních procesů, jež vyúsťují v nové životní kvality (někdy i nekvalitu) existence „člověka moudrého“ a společenství na planetě. Pohyb dějin je limitovaný evolučními a revolučními prvky, které mají nezbytnost pro další pohyb lidstva v časoprostorových jednotkách.

Lidskou realitou je, že člověk si nemůže vybírat čas a dobu, do které se rodí a ve které umírá. Nemůže si ani vybrat vývojovou etapu lidského společenství, do které po svém narození vstupuje.

Revoluce je pojem, který je jakýmsi protikladem evolučnímu vývoji. Je to základní změna a proměna v životních formách, která se vykytuje v celém životním prostředí. Tyto proměny a změny obvykle provází nějaké zásahy do vývojové kontinuity, které znamenají násilné i nenásilné životní proměny.

Lze je nazvat i zlomovými prvky ve vývoji *homo sapiens* a lidského společenství nebo v rostlinné a živočišné říši.

V lidském společenství se jedná o náhlé mocenské, společenské, ekonomické a sociální zvraty, které úspěšně nebo i neúspěšně přinášejí zásadní proměny a změny do životů člověka a jeho společenského života. V průběhu dějin a civilizací došlo a dochází k nesčetným změnám, které jsou násilného a nenásilného charakteru, které provázely potoky krve a mrtvol lidských bytostí. Násilné a mocenské převzetí za účelem změn společenských poměrů provází lidské civilizační procesy od jejich vzniku a souvisí s dominantním a mocenským přístupem některých jedinců v rámci i mimo rámec svého nejbližšího okolí expanzí do vnějšího prostředí v různých etapách dějinného vývoje.

V dějinách lidstva se asi teprve od osmnáctého století násilné převzetí moci v lidském společenství mění k hledání takových možností společenských změn, které by upřednostnily evoluční společenské proměny. Do popředí více vystupuje vznik společenského prostředí lidských a občanských práv a nové občanské rovnosti před zákonem. V dějinách se více projevuje prvek obyvatelstva ve smyslu lidu, občanů, kdy se objevuje touha a snaha po lepším životě a po změnách vládnoucích mocenských elit (panovníků, vládců, různých vůdců, stavů, tříd a podobně).

Vstup lidu a občanů do společenského a mocenského dění znamenal i zvýraznění úlohy hospodářské transformace a následné proměny sociálních poměrů a lidských morálních a hodnotových systémů. Revoluční změny se v podstatě prosazují v okamžicích, kdy existují již určité rozkladné společenské prvky, které zvyšují narůstající neklid a nespokojenost do různých forem lidského společenství. Pojem revoluce se též používá k označení různých forem převratových změn v lidském duchovním a reálném životě, například průmyslová, vědecká, kulturní a jiná revoluce.

Pokusme se blíže definovat klíčové revoluce a revoluční proměny v krátké etapě dvou století druhého tisíciletí našeho letopočtu. Je to období řady revolučních událostí, které postupně proběhly v lidském společenství a měly charakter mocenských, politických, národně osvobozujících a jiných procesů spojených s válkami a násilím všeho druhu. Tyto změny většinou charakterizují násilné boje a zápasy všech proti všem. Jsou to i období, kdy násilí navzájem

požírání násilníky, kdy vítězové stabilizují změny mocenských poměrů, které vedou a vyústují v hospodářské a sociální společenské proměny místního, lokálního a globalizačního významu. Během revolučních změn obvykle dochází k rozsáhlým společenským, personálním a mocenským změnám, ale i k transformaci morálních hodnotových systémů. Jako příklady lze uvést:

- Sociální revoluce, kde se jedná o mocenské a sociální změny;
- Třídní revoluce na základě různých ideologií a společenských vizí;
- Národně osvobozené revoluce za prosazení práva na sebeurčení;
- Mocenské revoluce, převraty a puče, kde se jedná o mocenské změny s různým cílem a účelem;
- Náboženské za účelem násilného hlásání náboženské víry.

Ve dvacátém století se začal postupně měnit význam pojmu revoluce, jenž je chápán více jako přelomová změna v různých druzích lidské duchovní a hmotné činnosti, a to ještě v období, kdy ve vznikajícím občanském společenství nelze vyloučit násilí všeho druhu při řešení mocenských rozporů v lidském společenství. Evoluční a revoluční změny dostávají jiný charakter, který souvisí s postupnou nutností regulace bezbřehé lidské svobody, kdy vzniká problém přiměřeného násilí v demokratických společenstvích, přiměřené regulace a ochrany za účelem ochrany životních zdrojů na planetě Zemi.

V současnosti je lidské společenství nadále otevřené všem možným společenským vizím, ale i formám násilí a válečných a jiných útrap. Nadále zůstává otevřené evoluci i revolučním změnám, ale i možnosti sebezničení.

Násilné mezilidské vztahy lze charakterizovat jako mocenské a občanské války a konflikty, revoluce, povstání, spiknutí, které jsou součástí lidského civilizačního vývoje. Jsou to společenské jevy, přinášející stále změny v lidském společenství, jevy, které paradoxně souvisejí s lidským pokrokem a dalším všeobecným kulturním rozvojem – dalším pohybem a společenským vývojem.

Příklady některých násilných revolučních změn od 18. století:

- Americká revoluce, 1775–1783;
- Velká francouzská revoluce, 1789–1799;
- Francouzská revoluce, 1830;